

Beszámoló az MKT 2024-es vándorgyűlésének néhány szekcióüléséről*

Tóth Ferenc^{1b} – Nagy Benjámin^{1b} – Kreiszné Hudák Emese^{1b} – Szarka Gábor^{1b}

2024. szeptember 5–6-án Nyíregyházán rendezték meg a Magyar Közgazdasági Társaság (MKT) 62. Vándorgyűlését, amely a magyar közgazdász-társadalom egyik legjelentősebb hagyományával rendelkező és egyben legnagyobb éves konferenciája. A rendezvényt nyitó plenáris ülésen Matolcsy György, a Magyar Nemzeti Bank (MNB) elnöke tartott prezentációt. Jelen beszámolónkban a bankvezérek kerekasztal-beszélgetéséről, valamint a monetáris politikai, a versenyképességi, illetve a fenntarthatóság és vállalati versenyképesség szekciók üléseiről adunk tájékoztatást.

Bankvezérek kerekasztala

Az egyik legkiemeltebb, leglátogatottabb és legnépszerűbb szekcióülésen, a *Bankvezérek kerekasztala*¹ panelbeszélgetésen először Kolozsi Pál Péter, az MNB jegybanki eszköztárért, devizatartalékért és kockázatkezelésért felelős igazgatója az MKT Pénzügyi Szakosztályának elnökeként mondott köszöntőt, kiemelve az MNB megalakulásának 100. évfordulóját. Ezt követően Virág Barnabás, az MNB alelnöke, az MKT Versenyképességi Szakosztályának elnökségi tagja, a beszélgetés moderátora „A hazai gazdaság és bankrendszer helyzete a 2020-as évek viharai közepette” címmel tartott felvezető prezentációt, bemutatva a jelenlegi gazdasági környezetet. A jelen – válságokkal, háborúval tűzdelt – évtizedet az élet számos területén a nagy átmenetek évtizedének tekintette. Az a fő kérdés, hogy az átmenetek kihívásaira ki tudja a legjobb válaszokat adni, mert azok lesznek majd a sikeres bankok, vállalatok, nemzetgazdaságok. Először egy nemzetközi makrogazdasági helyzetképet adott, amelyből az derült ki, hogy a nagy átmenetek korának egyelőre az európai gazdaságok a vesztesei, míg Kína és az USA gyorsabban tért vissza a trendszerű növekedés szintjére. A régiós különbségek Európa kárára a következő években is fennmaradhatnak. A globális inflációs hullám megszélidülni látszik, ugyanakkor úgy megyünk át a válságokon, hogy a munkanélküliség historikusan alacsony szinten

* A jelen kiadványban megjelenő írások a szerzők nézeteit tartalmazzák, ami nem feltétlenül egyezik a Magyar Nemzeti Bank hivatalos álláspontjával.

Tóth Ferenc: Magyar Nemzeti Bank, vezető közgazdasági szakértő. E-mail: tothf@mnbb.hu

Nagy Benjámin: Magyar Nemzeti Bank, vezető szakmai titkár. E-mail: nagybe@mnbb.hu

Kreiszné Hudák Emese: Magyar Nemzeti Bank, vezető szakmai titkár. E-mail: hudake@mnbb.hu

Szarka Gábor: Budapesti Értéktőzsdé Nyrt., vezérigazgató szakmai titkára. E-mail: SzarkaG@bse.hu

¹ Az ülés itt tekinthető meg: <https://www.youtube.com/watch?v=qUypdgEDWJA&t=316s>

áll, ami új elem. A 2020-as évtizedben Európán belül megfordult a helyzet: Dél-Európában gyorsult, míg az északi régióban és Kelet-Közép-Európában (KKE) lassult a növekedés. A német termelési láncba integrált országok kifejezetten szenvednek. Emellett a KKE olyan kihívásokkal szembesül, mint a magas energiaszint és az említett feszes munkaerőpiac, valamint költségesebbé vált a forrásokhoz jutás, minden gazdaságnak meg kell fizetnie a saját kockázati felárát. Mivel a régióknál közelebb esik a háborús övezethez, ezért itt magasabb ez a felár, mint a 2010-es évtizedben, illetve mint az EU távolabbi régióiban. A magyar gazdaságpolitikának ezért ennek a felárnak a csökkentésére kell koncentrálnia. Prezentációjában három kiemelt témával foglalkozott: az inflációval és következményeivel, a fogyasztás alakulásával és a beruházási ütem lassulásával. Az inflációt egyelőre sikerült lecsökkenteni, de nem lehetünk elégedettek, ráadásul a háztartások jelentős része még nem érzékeli a javulást. A fogyasztási adatok megfelelnek a régiós adatoknak, 2019-hez képest 8 százalékkal nőtt a fogyasztásunk, míg az EU-ban csak 2 százalékkal. A nagy kérdés, hogy a fogyasztásból mennyi realizálódik belföldön és mennyi külföldön, gyakran digitális csatornákon, ahol nincs ÁFA-bevétel. Ugyanakkor Magyarország – fejlettségéhez képest is – egy strukturálisan alacsony fogyasztás mellett működő gazdaság. Nincs olyan gazdaság, ahol egyszerre lehet megkövetelni, hogy magas legyen a fogyasztási ráta és magas maradjon a beruházási ráta is. Magyarországon az elmúlt másfél évben érdemben és széles körben csökkentek a beruházások, a régiós átlag alá. Ezt a trendet kell megfordítani. A magyar gazdaságnak stabilitásra, bizalomra és kiszámíthatóságra van szüksége. A bankrendszer jól teljesített, jövedelmezősége kapcsán elmondható, hogy mintegy 10 százalékponttal javult a sajáttőke-arányos megtérülés, és ezzel Európa élmezőnyébe tartozik, illetve csökkent a nem teljesítő hitelek aránya. A vállalati hitelállomány hazai dinamikája mérséklődött, de a régiós átlag közelében van. Sajnos egy markáns ugrás volt a visszaélések tekintetében a digitális térben mind a kártyás fizetéseknél, mind az átutalások esetén 2023-ban. Az MNB aktívan fellép a visszaélések megelőzése érdekében, 2025. július 1-én indul a mesterséges intelligencia alapú, valós idejű, központi visszaélésszűrő rendszer. Emellett 2024. szeptember 1-től elindult és minden fogyasztó számára ingyenesen, pénzügyi tranzakciók illetéktől mentesen elérhetővé vált az azonnali fizetési rendszerre épülő, teljesen új, hazai, biztonságos mobilfizetési megoldás, a qvik, ami egy QR-kódos fizetési rendszer, és a kereskedők számára is a korábbiaknál lényegesen olcsóbb megoldást nyújt.

Ezt követően került sor a kerekasztal-beszélgetésre, melynek résztvevői *Egerszegi Ádám*, az MBH Bank Nyrt. digitalizációért és operációért felelős vezérigazgató-helyettese, *Harmati László*, az Erste Bank Hungary Zrt. lakossági vezérigazgató-helyettese, *Hegedüs Éva*, a GRÁNIT Bank Zrt. elnök-vezérigazgatója, az MKT főtitkára, *Simák Pál*, a CIB Bank Zrt. elnök-vezérigazgatója és *Wolf László*, az OTP Bank Nyrt. vezérigazgató-helyettese, az MKT alelnöke voltak.

A banki vezetők megvitatták a kereslet hiányának kérdését. A prognózisok szerint ebben az évtizedben lesz a legalacsonyabb a globális GDP-növekedés a második világháború óta. A jelen évtized nemcsak a digitalizációról, hanem a mesterséges intelligencia megfelelő alkalmazásáról szól. Van olyan bank, ahol a kártyatranzakció jelentős része online-vásárlás, és ennek a volumenének kb. 50 százaléka külföldi kereskedőknél kerül elköltésre. Nem a fogyasztás csökkent, hanem a belkereskedelem, és növekszik a határmenti forgalom, illetve a külföldi webshopok forgalma. A háztartások tőke kivitele is felgyorsult. A csökkenő kamatpálya hozzájárult a lakossági hitelezési dinamika megindulásához, a jelzáloghitelezés jelentősen bővült (bár az utóbbi hónapokban enyhén csökkent, de 2024-ben átlagosan még így is megközelíti a korábbi csúcspontokat). Összességében a lakossági hitelezés kilátásai kedvezőek. A fedezetlen személyi kölcsönök terén erős növekedés tapasztalható, ennek egyik oka, hogy itt a digitalizáció sokkal erősebb, ami könnyebbé tette az effektív elérést. A másik oka, hogy volt egy masszív, elhalasztott tartós fogyasztási cikk vásárlás, amit most hitelből finanszíroznak. További motiváció a fogyasztás kisimítása, ami most egy jóval alacsonyabb kamatozású hitellel történhet. A lakossági hitelpiac mélyülésében nagyon fontos szerepe lehet a hitelezési infrastruktúra további javításának, a hiteljóváhagyás felgyorsításának. A vállalati hitelezés bővülése korlátozott, ezen belül erőteljesen nőtt a devizahitelek aránya, de mindez természetes fedezettség mellett történt. A vállalati hitelezés helyreállításához bizalomra és kiszámíthatóságra van szükség, ez nem kizárólag a kamat kérdése, valamint racionalizálni kellene a garanciavállalások és támogatások rendszerét. Összességében jelenleg jó a hitelminőség minden szegmensben, alacsony a nem teljesítő hitelek aránya, nem látni érdemi kockázatokat, csak az agrárgazdaságban lehet az aszálynak némi negatív hatása. A megtakarítások kapcsán elhangzott, hogy Magyarországon hagyományosan magas a megtakarítási ráta. Ez az évtized a befektetések demokratizálásáról szól, vagyis az investment banking már nemcsak a gazdagok vagyonát kezeli, hanem a kisebb megtakarításokat is. A lakossági megtakarítások jellemzően elsősorban befektetési jegyekben és jóval kisebb arányban betétekben testesülnek meg. Az állampapírba történő befektetés is kiemелendő, és itt a bankok egy elszívó hatással szembesülnek, mivel egyre inkább a Magyar Államkincstárba viszi át a lakosság a megtakarításokat. Ugyanakkor van egy jelentős réteg, amelynek nincs érdemi megtakarítása. A tranzakciós illeték emelésének és a devizaváltási illeték bevezetésének jelentős az a kockázata, hogy a külföldi pénzügyi fintech-szolgáltatók nagyobb szerephez juthatnak, és a magyar megtakarítások egy része külföldre áramolhat. A magyar bankszektor ezzel nem tud mit tenni, versenyképtelen helyzetbe került a külföldi szolgáltatókkal szemben. A jövedelmezőség kapcsán épp a panelbeszélgetés napján publikálták, hogy az első félévben a bankrendszer konszolidált eredménye 972 milliárd forint volt. A bankvezetők szerint a második félévben a tranzakciós illeték bevezetése jelentős veszteséget okozhat. Az extraprofitadó néhány bank esetén nagyobb terhet fog jelenteni, de összességében a bankszektor így is várhatóan jelentős nyereséggel zárja majd a 2024-es évet is. Gazdaságpolitikai szempontból

örvendetes a bankszektor magas profitabilitása, mert növekedés és gazdasági fejlődés csak akkor lehet, ha a bankok támogatni tudják a vállalkozási szektor bővülését.

Monetáris politikai szekció

A Monetáris politikai szekció témája a központi bankok válaszainak megértése volt a 2020-as, kihívásokkal terhelt évtized turbulens gazdasági környezetében². A szekciót *Takáts Előd*, az MKT Monetáris politikai szakosztályának elnöke, a Nemzetközi Fizetések Bankjának (BIS) tanácsosa, a Budapesti Corvinus Egyetem egyetemi tanára és rector emeritusa és a London School of Economics and Political Science (LSE) vendégprofesszora nyitotta meg. Nyitóbeszédében kiemelte, hogy a monetáris politika feladata a pénzbe vetett bizalom megteremtése és fenntartása, és mint ilyen, a társadalom és a gazdaság megfelelő működésének egyik alapja.

Jakab Zoltán, a Nemzetközi Valutaalap (IMF) vezető közgazdásza nyitóelőadásában azt vizsgálta, hogy a jelenleg globálisan tapasztalható magas inflációs környezetet milyen mértékben okozták az expanzív monetáris és fiskális politikák az Egyesült Államokban és az eurozónában. Eredményei szerint ezen makropolitikák – a meredekebbé váló Phillips-görbék mellett – kimutatható hatással voltak az inflációra 2021-ben és 2022-ben, különösen az USA-ban.

Az előadásokat követő kerekasztal-beszélgetéshez csatlakozott *Banai Ádám*, az MKT Monetáris politikai szakosztályának társelnöke, a Magyar Nemzeti Bank jegybanki eszköztárért, pénzügyi stabilitásért és devizatartalék-kezelésért felelős ügyvezető igazgatója, *Nagy Mohácsi Piroska*, a London School of Economics and Political Science (LSE) vendégprofesszora, a Nemzetközi Valutaalap korábbi osztályvezetője és tanácsadója. A beszélgetést *Madár István*, az MKT elnökségi tagja és a Portfolio.hu vezető makrogazdasági elemzője moderálta.

Takáts Előd szerint a világ jegybankjai szinkronban emeltek kamatot válaszul a globális inflációs sokkra, bár megjegyezte, hogy a fejlődő országokban gyorsabban reagáltak az árak emelkedésére, mint a fejlettekben. Elmondta, hogy az inflációs célkövetés rendszere kialakulásának időszaka és a koronavírus-járvány előtti évtized, illetve annak világgazdasági környezete élesen különbözik a 2020-as évtizedben formálódó környezettől. A korábbi időszakot az Egyesült Államok dominanciája melletti globalizáció, integrálódó értékláncok, növekvő globális munkaerő kínálat és a trendinflációt lefelé nyomó demográfiai folyamatok jellemezték, amik eredményeként alacsony szinteken alakult az infláció. Az utóbbi években ezek a strukturális folyamatok megfordultak, ami globálisan felfelé mutató nyomást helyezett az inflációra. A jegybankoknak ebben a megváltozott, több strukturális kihívással jellemezhető közegben kell biztosítaniuk az árstabilitást, a korábbi válságkezelések

² Az ülés itt tekinthető meg: <https://www.youtube.com/watch?v=s6ptKPUxOaE&t=2s>

miatt felfújódott mérlegeik és felhalmozott veszteségeik mellett. A klímaváltozás hat a pénzügyi stabilitásra a fizikai és átállási kockázatokon keresztül. A központi bankok lépései szempontjából mérvadó a jegybanki mandátum, amely országonként más és más szerepvállalást követelhet meg. Emellett elmondta, hogy érdemes lehet vizsgálni a digitális jegybanki pénzek kérdését is, elsősorban azt, hogy egy ilyen innováció hogyan járulhat hozzá a központi bankok mandátumainak teljesítéséhez, különösen a pénzbe vetett társadalmi bizalom megőrzéséhez.

Banai Ádám hangsúlyozta, hogy a magas infláció mellett az elmúlt évek válságso-rozata, a globális pandémia, az ukrán-orosz háború és az energiaválság gazdasági hatásai súlyosan visszavetették az üzleti és fogyasztói bizalmat, aminek a visszaépü-lése hosszú időt vehet igénybe. Kiemelte, hogy az elmúlt évek sokkjai rávilágítottak, hogy jegybankként sokkal tágabban kell gondolkozni, a reálgazdasági és pénzügyi piaci fejlemények mellett nyomon kell követni a geopolitikai konfliktusokból eredő kockázatokat, a technológiai átállásból fakadó nyersanyagpiaci folyamatokat vagy éppen az árupiacok globalizálódását az online platformokon keresztül. Hangsúlyoz-ta, hogy a jegybankoknak van felelősségük a klímaváltozás hatásainak mérséklése tekintetében, hiszen az egyre szélsőségesebbé váló éghajlati események inflatorikus hatással járnak – például az élelmiszerárak volatilitásán keresztül –, illetve a zöld átállás finanszírozási igénye miatt szükséges a pénzügyi rendszerbe olyan ösztön-zőket beépíteni, amelyek képesek mobilizálni a forrásokat a zöld beruházások felé.

Nagy Mohácsi Piroska kiemelte, hogy turbulens gazdasági környezetben, magas és volatilis infláció mellett a jegybankoknak hitelességi deficitet okoz monetáris keret-rendszert változtatni, magasabb inflációs célra áttérni. Véleménye szerint a Fed átlag-os inflációs célkövetésre való átállása is hozzájárult az árdinamika növekedéséhez az USA-ban. Rámutatott továbbá, hogy a monetáris politika mellett a piaci struktúrák és a verseny intenzitása is befolyásolja az árak dinamikáját. Rávilágított a jegybanki eszközvásárlási programok negatív következményeire is: a központi bankok jelentős mértékben befolyásolták a piaci folyamatokat és a finanszírozási feltételeket, illetve többek között az eszközvásárlások eredményeként veszteséget halmoztak fel, ami hitelességi problémát okozhat számukra. Felvetette, hogy célszerű lenne egy olyan formális mechanizmust kialakítani, ami indikációt ad arra, hogy milyen piaci felté-telek mellett kell jegybanki eszközvásárlási programot indítani, valamint leállítani. Aggályait fejezte ki a jegybanki, célzottan zöld eszközökre irányuló vásárlási progra-mok kapcsán, ugyanakkor rávilágított, hogy a klímaváltozás a pénzügyi stabilitásra is hatással van, és a pénzügyi rendszer szereplőit ösztönözni kell arra, hogy ezeket az új típusú kockázatokat is kezeljék. Emellett kiemelte, hogy a jegybankoknak aktívan foglalkozniuk kell az önálló digitális fizetőeszköz fejlesztésével, mert a jövőben ennek segítségével őrizhetik meg monetáris szuverenitásukat.

Versenyképességi szekció

Az MKT Versenyképességi Szakosztályának szekciójának a humán tőke, az innováció és a termelékenység témaköreit vizsgálta.³ Az eseményt *Baksay Gergely*, az MNB ügyvezető igazgatója, az MKT Versenyképességi Szakosztályának elnöke moderálta, aki bevezetőjében elmondta, hogy a 2020-as évtized megváltozott körülményei között Magyarország előző évtizedben elért sikereinek folytatásához versenyképességi fordulatra van szükség. A szekciójának előadásai előbb a humán tőke képzését, majd a humán és anyagi tőke innovációban megtestesülő kombinációját érintették, azaz lefedték a Matolcsy György jegybankelnök által meghatározott 4T-modell⁴, vagyis a tudás, a tehetség, a technológia és a tőke valamennyi tényezőjét.

Szapáry György, az MNB elnöki főtanácsadója a közoktatásban dolgozó pedagógusok fenntartható utánpótlásának kérdését vizsgálta meg előadásában.⁵ A megfelelő pedagógus-létszám biztosítása több szempontból is kihívást jelent. Egyrészt a pedagógusképzésre felvett hallgatók száma 2020–2023 során mintegy negyedével csökkent a megelőző évekhez képest, másrészt megfigyelhető a képzés alatti és a képzést követő pályaelhagyás is. A pedagógusok korfáját az idősödés jellemzi. Az elmúlt két évtized során kétszeresére emelkedett az 50 évnél idősebb tanárok aránya (23 százalékról 47 százalékra), míg a pályakezdő fiatalok aránya 15 százalékról 7 százalékra csökkent.

A megfelelő számú pedagógus képzése és pályán tartása érdekében Szapáry György több lehetséges megoldási javaslatot is bemutatott előadásában. Elsősorban a méltányos javadalmazási rendszer és az értékálló pedagógusi jövedelmek, valamint a pedagógusok terheinek csökkentése járulhat hozzá fenntartható módon a létszámuk növeléséhez. A korábbi tapasztalatok azt mutatják, hogy a kiszámítható béremelési struktúra mellett a tanári pálya vonzó lehetőség a fiatalok számára. A pedagógusi életpályamodell 2013-as bevezetésekor számottevően megnövekedett a pedagógusképzésre jelentkezők száma, míg a béremelések elmaradásával párhuzamosan csökkent a pályát választók száma is. A megkezdett bérfejlesztések eredményeként jelentősen emelkedett a magyar pedagógusok fizetése: míg 2022-ben egy átlagos felsőfokú végzettséggel rendelkező munkavállaló fizetésének 58 százalékát, addig 2024-ben már 72 százalékát tette ki egy általános pedagógus fizetése. A kormány célul tűzte ki, hogy a pedagógusi bérek 2026-ra elérjék a diplomás átlagbér 80 százalékát. Ezzel összhangban a béremelések folytatása, a leghátrányosabb helyzetű településeken dolgozó pedagógusok differenciált béremelése, valamint

³ Az ülés itt tekinthető meg: <https://www.youtube.com/watch?v=O2aMOIYUeMM>.

⁴ <https://novekedes.hu/mag/matolcsy-gyorgy-a-4t-modell>

⁵ A prezentáció alapját a Magyar Nemzeti Bank szakértői által közzétett vitairata adja, amelynek szerzői Szapáry György, Asztalos Péter, Kim Donát, Marmoly Nándor és Szalai Ákos. A tanulmány letölthető az alábbi linkről: https://mkt.hu/wp-content/uploads/2024/06/Javaslatok-a-pedagogusok-utangepotlasi-biztositasi-erdekeben_2024_clean.pdf

a jutalmazási és az előmeneteli rendszer finomhangolása is segítheti a pedagógusok létszámának fenntartható növelését. Emellett fontos szerepe van a nem pénzügyi ösztönzőknek is: a pedagógusok terheinek csökkentése, például a munkájukat segítő szakemberek létszámának növelése, illetve a tankerületi központok és az iskolák közötti hatékonyabb kommunikáció is érezhető módon javíthatja a pedagógusok munkakörülményeit.

Szatmári Péter, a Milton Friedman Egyetem általános és fejlesztési rektorhelyetese előadásában a változó felsőoktatási ökoszisztémát mutatta be. Megtudhatjuk, hogy jelenleg közel 300 ezer hallgató tanul a magyar felsőoktatásban, ahol 63 intézmény működik vegyes tulajdonlással, és közöttük 21 modellváltó intézmény található. A magyar felsőoktatásban 40 ezer külföldi hallgató tanul tovább. Kihívást jelent ugyanakkor, hogy a hallgatók 15–20 százaléka lemorzsolódik, aminek egyre több esetben kompetencia-probléma áll a háttérben. Egyrészt a közoktatás fejlesztésével, másrészt a beérkező hallgatók tanulásmódszertani és egyéb képzettségével támogathatják új hallgatóikat az egyetemek. A felsőoktatás helyzetét vizsgálva további kihívást jelenthet hosszú távon – a közoktatáshoz hasonlóan – az oktatók idősödése és utánpótlása. Ennek kezelésében fontos szerepe lehet az előmeneteli struktúrának, megoldást jelenthet a kutatói szabadság, illetve a modellváltó intézményekben pluszjuttatások adhatók a teljesítményértékelő rendszerek által. Fontos szerepe van a diplomás pályakövető rendszernek, és érdemes arról is tájékozódni, hogy a végzett hallgatók a saját szakterületükön helyezkednek-e el. A felsőoktatás versenyképességét tekintve Szatmári Péter elmondta, hogy hét olyan egyetemünk van, amelyek rendszeresen szerepelnek a nemzetközi rangsorokban, de ide minél több intézménynek be kellene jutnia a jövőben.

Horváth Bianka, az MNB elnöki főtanácsadója, a METU egyetemi docense a high-tech szektor és a mesterséges intelligencia (MI) értékteremtő képességét mutatta be előadásában. A 2010-es években a gazdasági növekedést három tényező segítette: az emelkedő foglalkoztatás, a beruházási ráta növekedése és a termelékenységjavulás. Ezek közül a termelékenységjavulás lehet a legfontosabb tényező ebben az évtizedben, ezért a humán tőkébe és a technológiába való befektetés egyre nagyobb szerepet kap. A high-tech iparágakban működő vállalatok más iparágakhoz képest válságállóbbak, sokkal inkább függetlenek a gazdasági ciklusoktól és nagyobb megtérüléssel rendelkeznek. Az innovációra és kutatás-fejlesztésre (K+F) fordított kiadások szoros korrelációban állnak a termelékenységgel. Napjainkban a legmagasabb értékteremtő képességet a high-tech iparágak képviselik: hazánkban és a régiós országokban is a gyógyszeripar, az infokommunikációs szektor és a kreatív ipar (ezen belül is leginkább a szoftverfejlesztés) rendelkezik a legmagasabb munkatermelékenységgel. Az élenjáró ágazatok munkatermelékenységét tekintve ugyanakkor nagy szórás figyelhető meg az országok között és országokon belül is a vállalatok között. A termelékenységjavulás következő hulláma várhatóan a mesterséges

intelligenciához kapcsolódik majd. A siker kulcsa abban áll, hogy az egyes országok és vállalatok mennyire hatékonyan és gyorsan képesek adaptálni az MI technológiát. Az IMF számításai szerint a mesterséges intelligencia a munkahelyek 40 százalékát is érintheti a fejlett országokban. Az MI nem kiváltja, hanem a legtöbb esetben inkább kiegészítheti a meglévő feladatköröket. A jövő szakmai komplex szaktudást, kreativitást és technológiai ismereteket fognak igényelni. Emiatt a lakosság digitális képességeinek magasabb szintre emelése fontos tényező a versenyképesség növeléséhez. Az MI előnyeinek kiaknázásához a kockázatokkal is tisztában kell lennünk. Ha a kiberbűnözés egy nemzetgazdaság lenne, akkor a világ harmadik legnagyobb gazdasága lenne az IMF számításai szerint. Fontos, hogy a kockázatok és a korlátok azonosítása mellett lehetőségként tekintsünk a mesterséges intelligenciára.

Csath Magdolna, az MTA doktora, a Nemzeti Versenyképességi Tanács korábbi tagja, az MKT Innovációs Szakosztályának alelnöke előadásában az innováció és a termelékenység versenyképessége közötti kapcsolatot tekintette át. Bevezetőjében felidézte a Pareto-elvet, amely alapján az eredmények döntő részét, akár 80 százalékát a ráfordítások 20 százaléka adja. Mivel a leggyakrabban használt versenyképességi mutató kompozit index, érdemes fókuszáltan azokat a részmutatókat megvizsgálnunk, amelyek a leginkább befolyásolják hazánk versenyképességi pozícióját. A visegrádi országokban az egy ledolgozott órára jutó GDP érdemben alacsonyabb, mint Ausztriában. Hazánkban az uniós átlag százalékában kifejezett termelékenység a 7. legalacsonyabb volt 2023-ban, és az osztrák értéknek mindössze 60 százalékát tette ki. A termelékenység egyik legfontosabb összetevője, hogy az egyes ágazatok mennyire termelékenyek. Hazánkban a gyógyszeripar és a vegyipar termelékenysége magas, ugyanakkor ezek az ágazatok a teljes gazdaság csupán 0,9, illetve 1,4 százalékát adják. A gazdaságszerkezetünkben domináló ágazatok (élelmiszeripar, járműgyártás) esetében a termelékenység és az innováció is alacsony. Magyarországon a termelékenység tekintetében kisebb a kiegyenlítettség az iparágak között, mint Ausztriában. Hazánkban ugyanis a legmagasabb vegyipari termelékenység a legalacsonyabb hozzáadott értékű szálloda és vendéglátás termelékenységének tízszeresét teszi ki, míg Ausztriában a legmagasabb és legalacsonyabb termelékenységű ágazat között 5,5-szörös a különbség. Magyarországon az innováció- és tudásigényes munkahelyeken dolgozók aránya alacsony a teljes foglalkoztatotti körön belül. Összességében tehát a kis részarányú, de magas termelékenységű, innovatív ágazatok szerepét érdemes erősíteni a magyar gazdaságban a versenyképesség növelése érdekében.

Baksay Gergely előadásában az Egyesült Államok és az Európai Unió elmúlt 25 évének gazdasági növekedését hasonlította össze. Az előadás fő konklúziója alapján az USA Európai Unióval szembeni tartós növekedési többletének forrása a termelékenység gyorsabb ütemű bővülése volt. Ez szinte teljes egészében a digitalizációból, az infokommunikációs szektor (IKT) teljesítményéből fakadt. Az IKT szektor munkatermelékenysége az ötszörösére emelkedett az Egyesült Államokban az elmúlt 25 év

során, míg az Európai Unióban ugyanezen időszak során kevesebb, mint kétszeresére bővült. Ráadásul az Egyesült Államokban nemcsak a szektor termelékenysége, de az alkalmazottak létszáma is sokkal dinamikusabban növekedett. Az elmúlt 50 év digitális forradalmi négy fő részre oszthatók fel: az első hullám során a személyi számítógépek, a második esetében az internet, míg a harmadik szakasz kapcsán a mobiltelefonok és az okoseszközök elterjedése jelentette a technológiaváltás alapját. A most kezdődő negyedik technológiai szakasz a mesterséges intelligencia (MI) korszakát hozza el. A digitális forradalom eddigi hullámairól lemaradt az EU, és ez látszik kibontakozni a mesterséges intelligencia kapcsán is. Az MI az USA-ban jelent meg, és úgy tűnik, hogy használatának haszonélvezői is amerikai cégek lehetnek. A legnagyobb technológiai cégek kapitalizációjának rangsorát amerikai vállalatok vezetik. Az IKT-beruházásokban az EU nem marad el jelentősen az Egyesült Államoktól, sőt egyes európai országokban (például Észtországban, Svédországban és Csehországban) mértékük még meg is haladja az USA értékét, de utóbbi mégis számottevően erősebb a fejlesztések piacra vitelében, aminek kulcs tényezője a kockázati tőke sokkal szélesebb körű elterjedése.

„Fenntarthatóság és vállalati versenyképesség” szekció

A teltház eseményen *Végh Richárd*, a Budapesti Értéktőzsde vezérigazgatója, a Magyar Közgazdasági Társaság (MKT) Fenntarthatósági szakosztály elnöke köszöntötte a résztvevőket⁶. Felvezető előadásában kiemelte, hogy a zöld átmenet sikeressége a technológiai innovációktól és hatékony alkalmazásuktól függ, amihez hatalmas pénzügyi forrásokra lesz szükség. A tőkepiacok kulcsszerepet játszanak a zöld átmenet finanszírozásában, és megoldást jelenthetnek a szükséges források előteremtésére. Becslése szerint az Európai Unió céljainak teljesítéséhez a GDP 8 százalékát kellene évente fenntarthatósági célokra fordítani. A tőkepiacok másik fontos szerepe a kockázatok mérséklése, ami elősegítheti a zöld beruházások megvalósulását. Felvezetőjében hangsúlyozta továbbá, hogy a tőzsdén jegyzett vállalatoknak stratégiákat kell kialakítaniuk a klímaváltozásra és az ESG-kihívásokra adott válaszokban. A gazdasági fenntarthatóság megvalósításához elengedhetetlen, hogy a vállalatok profitorientált szempontból hajtsák végre az innovációk gyakorlati alkalmazását. Végezetül felhívta a figyelmet arra, hogy Európa lemaradásban van a tőkepiacok fejlesztésében, különösen az Egyesült Államokhoz és Ázsiához képest, ezért szükség van a tőkepiaci reformokra a sikeres zöld átmenet érdekében.

Ürge-Vorsatz Diána fizikus, klímakutató, az ENSZ Éghajlatváltozási Kormányközi Testületének (IPCC) alelnöke előadását annak hangsúlyozásával kezdte, hogy a fenntarthatósági kérdések, különösen az éghajlatváltozás, közvetlen hatással vannak mindennapjainkra és a versenyképességünkre: a világ infrastruktúrája

⁶ Az ülés itt tekinthető meg: <https://www.youtube.com/watch?v=9fnYfLJzu-0>

olyan éghajlatra épült, amely már nem létezik, és ezt a mindennapi életünkben is tapasztaljuk. A versenyképesség és a fenntarthatóság nem választható el egymástól. Az éghajlatváltozás már most is súlyos hatást gyakorol gazdaságainkra, és ha nem lépünk fel hatékonyan ellene, a versenyképességünk tovább fog romlani. A versenyképesség megőrzésének egyetlen útja a hatékony éghajlatvédelmi intézkedések bevezetése, mert az éghajlati hatások jelentősen korlátozhatják az emberi életet és a gazdasági tevékenységet is a jövőben. Az éghajlatváltozás kezelésére nemcsak környezeti, hanem gazdasági szükségszerűségként kell tekinteni. Az innovációk és a megfelelő éghajlatvédelmi lépések nélkül az infrastruktúránk, gazdaságunk és versenyképességünk jelentős veszélyben van, ezért a változások kezelését nem lehet tovább halogatni.

Kandrács Csaba, a Magyar Nemzeti Bank (MNB) pénzügyi szervezetek felügyeletéért és fogyasztóvédelemért felelős alelnöke, az MKT Fenntarthatósági szakosztályának elnökségi tagja kiemelte, hogy a tudatosság növelése érdekében fontos, hogy megértsük a fenntarthatóság jelentőségét, és mindenki saját szakterületén lépéseket tegyen érte. A GDP mellett új mérőszámokra van szükség a fenntarthatóság valódi értékeléséhez. A magyar jegybank is kidolgozott fenntartható GDP-mutatószámokat, és szeretné, ha a zöld finanszírozás aránya növekedne. Az új zöld pénzügyi termékek bevezetése mellett a biodiverzitás védelme is kiemelt jelentőségű, folytatni kell a zöld célok érdekében tett erőfeszítéseket.

Beck Zsófia, a Boston Consulting Group regionális energiaiparért felelős ügyvezető igazgató partnere előadásában az energiaipar és az energia trilemma fontosságára hívta fel a figyelmet, kiemelve, hogy az energiaellátás biztonságának, a fenntarthatóságnak és a versenyképességnek egyensúlyban kell lennie. Az energiaválság és Ukrajna inváziója új helyzetet teremtett. Európa fókuszáltabbá vált az ellátásbiztonságra, amihez nemzeti szinten próbáltak megoldásokat találni, holott egyes kérdéseket európai szinten is megoldhattak volna. A fenntarthatóságra vonatkozó beruházások nem álltak meg, de a költségek drámaian megnöttek. Ezen túlmenően a versenyképesség kérdése is előtérbe került, és meg kell fontolni, mibe érdemes befektetni. Bemutatta továbbá, hogy az energiamix és a megújuló források bővítése érdekében jelentős pénzügyi forrásokra – egyes becslések szerint 1000 milliárd euróra – van szükség. A magyarországi helyzetet érintve megemlítette a villamosenergia-igény növekedését, amely az ipari beruházásokkal és a fenntarthatósági célokkal összefüggésben egyaránt fontos tényező. A pénzügyi és technológiai elköteleződés, valamint a hatékony infrastruktúra-fejlesztés elengedhetetlen ahhoz, hogy a fenntarthatósági célokat elérjük, miközben megőrizzük versenyképességünket.

Raisz Anikó, az Energiaügyi Minisztérium környezetügyért és körforgásos gazdaságért felelős államtitkára előadásában a fenntartható fejlődés társadalmi jelentőségére és a körforgásos gazdaság fontosságára fókuszált. Kiemelte, hogy a fenntarthatóság megteremtése a társadalmi, gazdasági és környezeti érdekek között hatalmas kihívás,

amely a jelen és a jövő generációi számára is releváns. A körforgásos gazdaságra áttérve megjegyezte, hogy az anyagok állandóságát figyelembe véve a hulladék mennyiségének exponenciális növekedése fenntarthatatlan, és ez globális problémává vált. Megemlítette, hogy Magyarországon is vannak pozitív lépések a fenntarthatóság irányába, például a hulladékgyűjtés és a másodnyersanyagok újrahasznosítása. A körforgásos gazdaságra való áttérés elengedhetetlen, és el kell kerülni, hogy a jövő generációinak a hulladékkezelés költségeit továbbra is az adófizetők állják. A fenntarthatósági célok eléréséhez elengedhetetlen a nemzeti szintű koordináció és a magánszektor bevonása is. Előadása végén megemlítette, hogy az ipari szimbiózis területek kialakítása, ahol egy vállalat hulladéka a másik nyersanyaga lehet, fontos lépés lehet a fenntarthatóság és a versenyképesség javítása érdekében.

Az előadásokat követő panelbeszélgetést *Szalay Rita*, a PwC Magyarország – ESG Services igazgatója moderálta. A panelbeszélgetés tagjai *iff. Chikán Attila* (az Alteo Nyrt. elnök-vezérigazgatója), *Mátrai Károly* (az MVM vezérigazgatója), valamint *Tóth Szabolcs* (a Waberers Nyrt. vezérigazgató-helyettese) voltak.

A résztvevők hangsúlyozták, hogy a fenntartható fejlődés nemcsak a kormányzatok, hanem az egyének és a vállalatok szintjén is fontos feladat, és minden érintettnek felelősséget kell vállalnia a környezet védelméért. Az MVM Zrt. tavaly új stratégiát fogadott el, amelynek egyik központi pillére a zöld átállás. A céljuk, hogy 2035-ig karbonsemlegessé tegyék a termelésüket, és ennek érdekében a következő évtizedben körülbelül 34 milliárd eurót kívánnak költeni zöld beruházásokra, amelyek részét képezik a digitális átállás és a hálózatfejlesztés. Az ALTEO Zrt. már megalapítása óta, két évtizede foglalkozik a fenntarthatóság kérdéseivel, ami nemcsak kötelezettség, hanem egyúttal versenyelőny is. A Waberers piacvezető logisztikai vállalként a fuvarozás területén jelentős környezeti lábnyommal rendelkezik. A vállalat folyamatos beruházásokat végez annak érdekében, hogy csökkentse a kibocsátását, és alternatív, zero emissziós megoldásokat kínáljon ügyfeleinek. Az ügyfelek érdeklődése az ilyen zöld szolgáltatások iránt csekély, és az árak is magasabbak lehetnek, ami korlátozza a zöld beruházások terjedését.

A panelbeszélgetés második kérdése a fenntarthatósági gyakorlatok megváltozását és az iparági eltolódásokat vizsgálta az elmúlt időszakban. Az ESG minősítés megszerzése kulcsfontosságú az MVM számára, ezért a cég jelentős lépéseket tett a zöld átállás érdekében. Az MVM már 87 százalékban karbonsemlegesen állítja elő a villamos energiát, és ambiciózus célokat tűzött ki a megújuló energiaforrások növelésére. Az Alteo számára az ESG minősítésének javítása mellett a zöld kötvénykibocsátás is lehetővé tette a megújuló kapacitások jelentős bővítését. A technológiai fejlődés óriási lehetőségeket teremt, ugyanakkor kihívásokkal is jár, mint például a kibocsátáscsökkentési kötelezettségek. A fuvarozási szektor jelentős kibocsátásokkal jár, de a fenntarthatóságra fókuszálva a Waberer's alternatív, zero emissziós megoldásokat kínál. A jelenlegi innovatív technológiák mellett a hagyományos módszerek

is fontos szerepet játszanak, és hogy az üzemeltetési hatékonyság javítása kiemelt cél a környezeti hatások csökkentésére.

A panelbeszélgetés résztvevői egyetértettek abban, hogy a fenntarthatósági törekvések nemcsak a vállalatok, hanem a társadalom minden szintjén szükségesek. A fenntarthatóság iránti elkötelezettség nemcsak kötelezettség, hanem versenyelőny is a mai piaci környezetben. Az ESG-kihívásokra való válaszadás a jövőben elengedhetetlen a vállalatok számára, amihez a technológiai fejlődés és a felelős üzleti magatartás kulcsfontosságú tényezőként járul hozzá.

A panelbeszélgetés zárásaként az volt a kérdés, hogy honnan érzik a vállalatok a legnagyobb nyomást a fenntarthatósági irányba történő elmozdulásban, valamint milyen költségekkel jár a megfelelés vagy annak hiánya. A nyomás több irányból érkezik: szabályozói, fogyasztói és befektetői oldalról is. A legnagyobb problémát azonban a finanszírozási oldal jelenti, mivel egyes bankok már jelezték, hogy 2030 után nem finanszíroznak bizonyos fosszilis beruházásokat, például földgáz alapú projekteket. A földgáz elengedhetetlen az energetikai rendszer stabilitásához, különösen a megújuló energiaforrások kiegyensúlyozásában, és ezért fontos, hogy a pénzügyi szektor továbbra is támogassa ezeket a beruházásokat. Az ESG minősítés megszerzése nemcsak presztízt jelent, hanem befektetői érdeklődést is generál, ami a vállalat részvényárfolyamára is pozitív hatással van. Emellett a hitelfinanszírozásban is előnyt jelent az EU taxonómiának való megfelelés. A fuvarozási szektorban az elektromos járművek még nem terjedtek el széles körben, mivel a technológiai áttörések önmagukban nem elégségesek; szükség van olyan piaci környezetre, ahol ezek megtérülnek. Az ilyen externális költségek, mint az üzemanyagárak vagy az útdíjak emelkedése, a közeljövőben meghatározóak lehetnek a fenntarthatósági megoldások szélesebb körű elterjedésében. Összességében mindhárom résztvevő egyetértett abban, hogy a fenntarthatósági nyomás folyamatosan növekszik minden irányból, és a megfelelés üzleti előnyökkel is járhat, de egyes ágazatokban, mint például az energetika és a fuvarozás, a technológiai megoldások mellett a finanszírozás és a piaci feltételek is kritikus szerepet játszanak.